

ชื่อเรื่อง การเขียนวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้เขียน

1. นางวิไล รัตนพงษ์ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ
2. นางณิชนันท์ ไพโรวิจารณ์ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
3. นางศรีสุดา สว่างสาลี นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ
4. นางพจนา พลรังสิต นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
5. นางสาววีรฉัตร จรัสฉิมพลีกุล พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
6. นางสาวจุไรรัตน์ ทนเสถียร นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
7. นางสาวสุกัญญา เขตอนันต์ พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ
8. นางสาวจุฬาลักษณ์ સાและ นักวิชาการสาธารณสุข

เนื้อหาองค์ความรู้

งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยที่แสวงหาความจริงในสภาพที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติ (Naturalistic Inquiry) ซึ่งเป็นการศึกษาโดยมองภาพรวมทุกมิติ (Holistic perspective) ด้วยตัวผู้วิจัยเอง เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่สนใจกับสภาพแวดล้อมนั้น ให้ความสำคัญกับข้อมูลที่เปนครวมรู้สึกนึกคิด คุณค่าของมนุษย์และความหมายที่มนุษย์ให้ต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัวเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive Analysis) ให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (Insight) จากภาพรวมของหลายมิติซึ่งมีความหมายตรงกับการวิจัยเชิงธรรมชาติ (Naturalistic Research) เป็นการศึกษาไม่มีการจัดกระทำ ควบคุมหรือปรับเปลี่ยนสภาพการณ์ให้เปลี่ยนไปอย่างที่เคยเป็นอยู่ ปล่อยให้สภาพทุกอย่างอยู่ในธรรมชาติ (แวนดาว พรหมเสน, 2554 หน้า 97-98)

วัตถุประสงค์ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม (Contextual) เนื่องจากปรากฏการณ์ทางสังคมบางประการ ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผลธรรมดาทั่วไปได้ จึงต้องพยายามทำความเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อนำมาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่นักวิจัยต้องการศึกษาลักษณะของข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีความต้องการข้อมูลที่หลากหลายรอบด้าน เพื่อเข้าใจบริบทของสังคมซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานของงานวิจัย ที่ต้องการศึกษาชุมชนหรือสังคม มีการเก็บรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ความเชื่อ พิธีกรรมอย่างละเอียด แลวนำมาวิเคราะห์ข้อมูล วัฒนธรรมและสังคม เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสังคมและวัฒนธรรมทั้งหมดวิธีการเก็บข้อมูล เก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลขนาดเล็ก ไม่เน้นการสำรวจ

วิธีการเก็บข้อมูล เก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลขนาดเล็ก ไม่เน้นการสำรวจจากคนจำนวนมากเทคนิคการวิจัยไม่มีการแยกขั้นตอนของการเก็บข้อมูลกับการวิเคราะห์ข้อมูลออกจากกัน การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์ รวมทั้งการเข้าไปอยู่ในชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลหลายด้านการตั้งสมมติฐานและการทดสอบ

สมมติฐาน ไม่เน้นการตั้งสมมติฐาน แต่ถ้ามีสมมติฐานอาจมีการปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ได้มาสะท้อนให้เห็นว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ไม่สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริง

การทดสอบความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability) ของข้อมูลไม่เน้นการใช้แบบสอบถาม การทดสอบความเชื่อถือได้และความถูกต้องของข้อมูลจะทำโดยนักวิจัยในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ โดยดูว่า คำตอบที่ได้มาสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและสังคมนั้นๆ หรือไม่

ระยะเวลา ใช้เวลาในการศึกษานาน ทำให้ดูเหมือนได้ปริมาณงานไม่มากนัก แต่มีความลึกซึ้งเนื่องจาก ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะในการเก็บข้อมูลทำการวิเคราะห์ข้อมูลในขณะที่เก็บข้อมูลในสนามเพื่อตรวจสอบว่า ข้อมูลมีความถูกต้องครบถ้วนหรือไม่

ขั้นตอนการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

1. การกำหนดปัญหาในการวิจัย ปัญหาที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพมี 2 ประเภท คือการวิจัยลักษณะทั่วไปของปรากฏการณ์ และการวิจัยลักษณะเฉพาะเจาะจง เช่นการวิจัยเพื่อหาสาเหตุปัจจัยกำหนด กระบวนการ และผลกระทบ ทั้งนี้การศึกษาปรากฏการณ์เหล่านี้จะต้องเป็นการศึกษาที่มองรอบด้านและคำนึงถึงบริบท (Context) ของปรากฏการณ์นั้นๆ

2. การสำรวจวรรณกรรม ผู้วิจัยต้องทำการสำรวจวรรณกรรมเพื่อทบทวนว่ามีผู้ใดทำวิจัยในหัวข้อที่ศึกษาหรือไม่ เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการกำหนดกรอบแนวคิด และสรุปแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยมีบทบาทสำคัญในการเก็บข้อมูลที่ได้จากการสังเกต จดบันทึก สัมภาษณ์ และข้อมูลเอกสาร เพื่อหาข้อสรุป หรือตั้งสมมติฐานจากข้อเท็จจริงที่พบจากการวิจัย ดังนั้นผู้วิจัยต้องกำหนดตัวอย่าง และสนาม (หรือพื้นที่) ของการวิจัยให้ชัดเจน รวมทั้งต้องรวบรวมข้อมูลที่เป็นบริบทของข้อมูลในการวิจัยทั้งหมด ถือเป็นสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากผู้วิจัยจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์และใช้เทคนิคการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดเกี่ยวกับโลกทัศน์ความรู้สึก ค่านิยม ประวัติคุณลักษณะ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอรายงานผลการวิจัยการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการจำแนกและจัดระบบข้อมูลเพื่อตอบคำถาม

ลักษณะของงานวิจัยเชิงคุณภาพ (ศิลปิน ศรีจันทเพช, 2560 หน้า 94-96)

การวิจัยเชิงคุณภาพมีระเบียบวิธีการวิจัยมาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในรูปแบบของกรณีศึกษา (Case Study) ทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory)ชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) ปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาเพื่อให้ได้ความเข้าใจเชิงลึกต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งมักเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ที่ไม่สามารถมองเห็นหรือจับต้องได้ (In Relationships) ความหมาย หรือทำความเข้าใจงานการณ์ที่มีความซับซ้อนมีลักษณะเป็นพหุมิติ (Multidimensional) และเป็นการศึกษาที่ไม่สามารถคิดขึ้นอย่างเป็นอิสระได้หากขาดผู้กระทำ (Actor) และผู้วิจัย (Researcher) ทั้งนี้ งานวิจัยเชิงคุณภาพมีลักษณะเด่น ดังนี้

1) การวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Inductive Analysis) เป็นการศึกษาค้นคว้าที่มุ่งเน้นการค้นพบสิ่งใหม่ การสังเกตการณ์และสร้างรูปแบบทั่วไป เพื่อค้นพบใหม่

2) คำถามปลายเปิด การวิจัยเชิงคุณภาพมักเลือกใช้คำถามปลายเปิด เพื่อให้คำตอบสามารถแสดงความคิดเห็น อธิบายสิ่งที่มีความหมายและมีความสำคัญ โดยไม่มีการกำหนดคำตอบไวล่วงหน้าขณะที่การวิจัยเชิงปริมาณมักเลือกใช้คำถามปลายปิดที่มีตัวเลือกที่ไว้วิธีการเชิงนิรนัย กล่าวคือ เป็นคำถามที่มีคำตอบซึ่งกำหนดไวล่วงหน้าในทางทฤษฎี

3) การลงพื้นที่วิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพมักมุ่งเน้นการเข้าไปสัมผัสกับผู้คน และสภาพแวดล้อมที่ต้องการศึกษาอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ได้รับประสบการณ์เช่นเดียวกัน และเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและชีวิตประจำวัน

4) การมองในภาพรวม (Holistic Perspective) การวิจัยเชิงคุณภาพจะทำความเข้าใจเรื่องที่ต้องการศึกษาในภาพรวมทั้งหมด โดยให้ความสำคัญกับความซับซ้อน การพึ่งพาอาศัยกัน ความเป็นเอกลักษณ์และบริบททั้งหมด ซึ่งตรงข้ามกับการวิจัยเชิงปริมาณที่จะสร้างนิยามเชิงปฏิบัติการ (Operationalization) ให้กับตัวแปรที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติซึ่งเป็นการมองแบบแยกส่วนแล้วจึงนำมาสรุปเป็นภาพรวม เป็นวิธีที่มีความแม่นยำ ชัดเจน และง่ายต่อการวิเคราะห์

5) มุมมองที่เป็นพลวัต (Dynamic) การวิจัยเชิงคุณภาพจะมองสิ่งที่ต้องการศึกษามีความเป็นพลวัตเปลี่ยนแปลง และพัฒนา ผู้วิจัยจะต้องสามารถอธิบายและเข้าใจกระบวนการที่มีความเปลี่ยนแปลง และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นภาพรวมได้ส่งผลให้ผู้วิจัยต้องมีการประเมินผลระหว่างดำเนินงาน (Formative Evaluation) ซึ่งจะแตกต่างจากการวิจัยเชิงปริมาณที่จะมีการประเมินผล เมื่อสิ้นสุดโครงการ (Summative Evaluation)

6) เน้นการศึกษาแบบกรณีศึกษาที่มีความเฉพาะเจาะจง (Unique Case Orientation) กรณีศึกษาจะทำให้ผู้วิจัยสามารถลงรายละเอียดเชิงลึกได้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีความเฉพาะเจาะจง ซึ่งผลการศึกษาอาจมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสถานการณ์ บริบท ช่วงเวลา และประสบการณ์ของผู้วิจัย แตกต่างจากการศึกษาเชิงปริมาณที่จะเป็นการศึกษาเพื่อหาข้อสรุปทั่วไป โดยการสุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรทั้งหมด

7) ความเข้าใจในความรู้สึกที่เป็นกลาง (Empathic Neutrality) งานวิจัยเชิงคุณภาพมักถูกโจมตีว่ามีความเป็นอัตวิสัย (Subjective) มากเกินไป เนื่องจากการเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้คนและสถานการณ์ที่ต้องการศึกษาอย่างใกล้ชิดเป็นระยะเวลานาน ทำให้ความน่าเชื่อถือได้ของงานวิจัยลดลง ขณะที่กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยการทดลองและทำให้เป็นตัวเลขเชิงปริมาณ กระบวนการที่ต่างกันทำให้เกิดการโต้แย้งทางด้านกระบวนทัศน์ (Paradigm Debate) กล่าวคือ ผู้ศึกษาวิจัยจะต้องทำความเข้าใจโลก และสภาวะแวดล้อมที่มีความซับซ้อน โดยใช้ประสบการณ์ส่วนตัวและการเข้าใจอย่างลึกซึ้งโดยไม่มีอคติในใจคนพบ

8) ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลในสภาวะธรรมชาติ (Naturalistic Inquiry) ผู้วิจัยจะสังเกต อธิบาย และตีความสิ่งที่ปรากฏตามภาวะความเป็นจริงโดยไม่เข้าไปควบคุม ปรับหรือเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของสิ่งที่ศึกษา ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยเชิงปริมาณที่จะทำการศึกษาแบบทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยจะต้องควบคุมสภาพแวดล้อมในการศึกษา เพื่อที่จะวัดผลจากตัวแปรที่ผู้วิจัยคาดว่าจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลอง (Treatment Group) และกลุ่มควบคุม (Control Group) โดยมีการวัดผลที่เป็นมาตรฐาน

สรุป การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยที่นักวิจัยจะต้องลงไปศึกษาสังเกต และกลุ่มบุคคลที่ต้องการศึกษาโดยละเอียดทุกด้านในลักษณะเจาะลึก ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้ การวิเคราะห์เชิงเหตุผลไม่ไดมุงเก็บเป็นตัวเลข (แวนดาว พรหมเสน, 2554 หน้า 97-98)

อ้างอิง

แหวดาว พรหมเสน. (2554, มกราคม-มิถุนายน). “การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ”, มทร.อีสาน.
4 (1) : 97-98

ศิลปพร ศรีจั่นเพชร. (2560, มีนาคม). “การวิจัยเชิงคุณภาพ”, วิชาชีพบัญชี, 13(37) : 94-96

กลุ่มงานพัฒนาสุขภาวะวัยเรียนวัยรุ่นและสถานศึกษา